

16.ASRIN BİLİNMEYEN BİR DİVAN ŞAİRİ: PİRKÂL

İslam KÜÇÜK*

ÖZET

Bu çalışma, edebiyat tarihlerinde yer almamış bir şair; Pirkâl ve Divan'ı üzerinedir. Elimizde Divan'ın tek ve asıl nüshası mevcuttur. Eserin 16.yüzyıla ait olması günümüze kadar gelen süreçte bazı sayfalarının herhangi bir sebeple eksilmesine ve tahrip olmasına yol açmıştır. Çalışmada Pirkâl'in edebî ve fikrî kişiliği hakkında bilgi verilmiş, Divan'ındaki bazı şiirler günümüz harflerine aktarılmıştır. Ayrıca, Divanındaki şiirlerine baktığımızda şairin üst düzeyde ehl-i beyt sevgisine sahip olduğunu görmekteyiz. Özellikle, Hz. Ali muhabbeti ve sevgisi şiirlerde ifade edilmektedir.

Anahtar kelimeler: Pirkâl, Divan Şiiri, Edebiyat, Şiir

AN UNKNOWN DIVAN POET OF 16TH CENTURY: PIRKAL

ABSTRACT

This study is on Pirkal who was not mentioned in the books about literature, and his Divan. Today we have the only and the original copy of the book. The book dates back to the 16th century, so some of its pages has lost and some have been destroyed. In this study, the information about his literary and intellectual personalities were given and also some of the poems were written in current alphabet. In addition, the Divan of looking at the poems of the poet with a love of Ahl al-Bayt see that the upper level. In particular, Hz. Ali affection and love is expressed in poems.

Key words: Pirkal, the poem of Divan, Literature, Poem

---

* Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Doktora Öğrencisi

Pirkâl, tezkirelerde ve edebiyat tarihi ile ilgili eserlerde adı zikredilmeyen bir divan şairidir. Pirkâl'in yaşamıyla ilgili elimizde yazılı bir bilgi mevcut değildir. Dolayısıyla yaşamı hakkında verdiğimiz bilgileri Divan'ından hareketle oluşturmaya çalıştık.

Pirkâl'in yaşadığı döneme bakacak olursak 16.yüzyılda yaşadığına dair Divan'ında bazı bilgiler yer almaktadır. Divan'ın nesir kısımlarından birinde Kanuni Sultan Süleyman'a atıfta bulunmaktadır: “Der beyân-ı ahvâl-i pâk şâh-ı İslam Sultan Süleymân u vezîr-i âsaf-ı devrân fütûr-ı insân-ı kâmindür.” Ayrıca Pirkâl, eserinde Divân'ını dokuz yüz elli dört tarihinde tertip ettiğinden bahsetmektedir.

Bu tertîb ü bu târîh u bu dîvân
Dokuz yüz elli dört olmışdur ey cân

Şairin muhtemelen Irak, İsfahan ve Belh şehirlerini dolaştığını beyitteki kendi ifadelerinden anlamaktayız.

Gel beru ey Pirkâl şimden gerü sen sâkin ol
Nice bir seyr-i Irak u ba-Sıfahân yâhû Belh

Eserinden tespit ettiğimiz kadarıyla Pirkâl'in tasavvufî yönü ağır basan bir Divan şairi olduğunu görmekteyiz. Şair neredeyse Divan'ın başından sonuna kadar birçok yerde Hz.Ali'ye olan sevgisini dile getirmektedir. Hz.Ali'ye atfedilen “ Haydar” ifadesini ve yine O'na ait olan manevî değerleri kaleme aldığını görmekteyiz.

Dâimâ dil kal'asını feth iden Hayydar misâl
Ahmed-i mürsel midür yâhûd kim ol Hayydar midür

Cevher-i aşkı bilürsen gel beri
Kandedür gelsün beru Hayydar-şinâs

Zülfikâr u Düldüli Kamber bilür
Pirkâl sultân-ı aşkdur ârif Hayydar-şinâs

Pirkâl'in, Divân'ında Fazlullah Hurûfî'ye atıfta bulunduğunu ve Hurûfliğin inanç sistemine ait birçok düşünceyi beyitlerinde dile getirdiğini müşahade etmekteyiz. Buradan hareketle Pirkâl'in ya Hurûfliğin düşünce felsefesine tamamen sahip olduğunu ya da Hurûfliğe karşı ilgi duyduğunu düşünmekteyiz.

Feyz-i Fazl-ı Hakkdurur üstâdımız
Âyet-i innî ene'llahdur bizüm evrâdımız

Anun zâtı vü ilmi küll-i Hakkdur
Muayyendür muhakkakdur bu âşık

Hakkı her şeyde zâhir gördüm ey cân
Bes oldum ta'zîm ü tekrîme lâyık

Benim Furkân benim seb'ül-mesânî
Benim bilgil kitâbu'llâh-ı nâtık

Şair, Divân'ında "Pirkâl" mahlasının dışında bir defaya mahsus olmak üzere "Pir Kulı" mahlasını kullanmaktadır.

Senün aşkun diler Pir Kulı dâim

Cana benden temennâdur kıdemden

Divânın

Nüsha Tavsifi

Eserin adı: Pirkâl Dîvânı

Müellifi: Pirkâl

Bulunduğu Kütüphane: Süleymaniye Kütüphanesi, Giresun Yazmaları bölümü, nu:181

Yaprak sayısı: 52

Divanın ölçüleri: 210x150, 140x100

Hat: Dîvânî kırması

Satır sayısı: 16

Tezhip ve minyatür: Yok

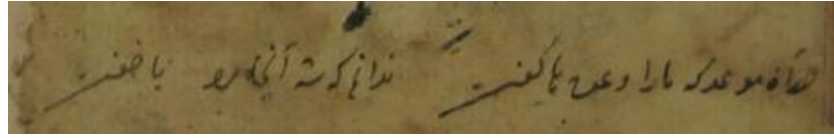
Muhtevâ: 6 mesnevî, 221 gazel, 1 müsemmen, 1 nazm, 132 muhtelif manzume(Kıtalar-müfredler-mısralar-lugazler)

Eserin baş kısmı:

Virür ol denlü ana işve-i hûb

Dil-i âşık olur aşüfte meczûb

Eserin son kısmı:

Pirkâl'in şiirlerinde sıklıkla nasihatlere rastlamaktayız.

Mansıb-ı uşşâkı pest itme sakın

Aşkdurur çün zirve-i ahlâk-ı evc

Ferd-i vâhid mest-i Hakk ol ey gönül
Çift olup dünyâ ile sen olma zevc

Pirkâl dünyâya sunmaz destini
İstemez dünyâ ile olmaga zevc

Kimseye itme hakâret ile nazar sen ârif ol
Acı sözden k'ey sakıngıl olmasun bu nâm-ı telh